

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Донецького державного університету
управління

ТОМ XX

**Серія “Економіка”
Випуск 313 “Проблеми та
перспективи забезпечення
стабільного соціально-
економічного розвитку”**

Маріуполь 2019

УДК 33(08)

Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Серія «Економіка». Т. XX, вип. 313. – Маріуполь, ДонДУУ, 2019. – 237 с.

Засновник: Донецький державний університет управління

Редакційна колегія:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.;
заступник головного редактора – д.е.н., проф. Балуєва О.В.;

д.е.н., проф., академік НАН України Амоша О.І. (Інститут економіки промисловості НАН України);
д.е.н., проф. Бардась А.В. (Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет»);
д.е.н., доц. Бойко Л.М. (Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка);
д.соц.н., проф. Бурега В.В. (Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»);
д.е.н., проф. Дубницький В.І. (Український державний хіміко-технологічний університет);
д.е.н., проф. Дятлова В.В. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Прокопенко О.В. (Сумський державний університет);
д.е.н., проф. Смерічевський С.Ф. (Донецький державний університет управління);
д.е.н., проф. Солоха Д.В. (Київський національний університет культури і мистецтв);
д.е.н., проф. Сохнич А.Я. (Львівський національний аграрний університет Міністерства аграрної політики та продовольства України);
д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);
д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України Устименко В.А. (Інститут економіко-правових досліджень НАН України)

Збірник розрахований на науковців, працівників органів державної влади і органів місцевого самоврядування, викладачів вищої школи, аспірантів, магістрів і студентів.

Затверджений Наказом Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. № 1328 як фахове видання з економічних наук.

Адреса редакції: 87513, м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58.

Телефон: (0629) 38-97-74

Видається за рішенням Вченої ради ДонДУУ.

© **Донецький державний
університет управління,
2019**

ЗМІСТ:

Марова С. Ф., Поважний О. С., Солоха Д. В. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПЛЕКСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
Макаренко М. В., Оніщенко В. В., Устїнов Р. Г. ПРАКТИКА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	19
Карлова О. А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ЖИТЛОВОЮ НЕРУХОМІСТЮ РЕГІОНУ	27
Павловська А. С. ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ АПК: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	37
Фінагіна О. В., Коваленко Ю. О., Пригодюк О. М. СМАРТ-ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ: МАЙБУТНЄ РЕГІОНІВ ТА ПІДПРИЄМСТВ	44
Семерей Ж. В., Храпкіна В. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ	60
Цимбалюк І. О. САМОРОЗВИТОК РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	67
Хомюк Н. Л. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В РЕГІОНІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	78
Буряк Є. В. ПЕРСПЕКТИВИ ПАСПОРТИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО КЛАСТЕРОУТВОРЕННЯ В СИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	89
Бітюк І. М. РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ	99
Мильніченко С. М. РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРІОРИТЕТИ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН.....	108
Калініна Г. Г. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗНАЧЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІСТО-ПОРТ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ.....	119
Атаманчук З. А. ІНВЕСТИЦІЇ В ІННОВАЦІЇ ЯК ПОШТОВХ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ	127
Васильченко Л. С. ЕТАПИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА.....	133
Белякова О. В. ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ, БІЗНЕСУ І НАУКИ	140
Ткачук О. В. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОРІЄНТАЦІЮ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ	148
Проданова Л. В., Хорощун Ю. В. ТЕХНОЛОГІЯ ФОРСАЙТУ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	158
Мізіна О. В., Становський І. В., Мальований Б. Ю. СУЧАСНІ ПАРАДИГМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ.....	169

Тарасенко О. Ю., Пінчук Г. Р. СУЧАСНИЙ СТАН ВУГЛЕДОБУВНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	177
Макаренко М. В., Чала О. Р., Кайдаш К. Ю. ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МОРСЬКИХ ПОРТІВ ЄВРОПИ.....	186
Кравченко А. В., Токарева Т. С., Бура М. О. ВИЗНАЧЕННЯ ВАЖЕЛІВ ЛІДЕРСТВА ПОРТІВ АНТВЕРПЕН ТА РОТТЕРДАМ.....	195
Семеніхіна В. В. СКЛАДОВІ СОЦІО-ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	203
Барбанова І. С. СКЛАДОВІ ТА УМОВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ.....	211
Становська Т. В. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ.....	223
Атаманчук З. А. УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СВІТОВОЇ ГОТЕЛЬНО-ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	232

CONTENTS:

Marova S., Povazhnyi O., Solokha D. STRATEGIC POTENTIAL OF INTEGRATED REGIONAL DEVELOPMENT AS A GUARANTEE OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF THE NATIONAL ECONOMY	6
Makarenko M., Onishchenko V., Ustynov R. ENTERPRISE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PRACTICE.....	19
Karlova O. SOCIO-ECONOMIC DIRECTION OF MANAGEMENT OF RESIDENTIAL REAL ESTATE IN THE REGION	27
Pavlovska A. ECONOMIC POLICY FOR SUPPORTING SMALL AND MEDIUM BUSINESS AIC: EXPERIENCE OF UKRAINE AND COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION.....	37
Finagina O., Kovalenko Yu., Prygo diuk O. SMART-ECONOMY OF UKRAINE: THE FUTURE OF REGIONS AND ENTERPRISES.....	44
Semerei Zh., Khrapkina V. METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FINANCIAL MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DEVELOPMENT	60
Tsymbaliuk I. SELF-DEVELOPMENT OF THE REGION ON THE BASIS OF INCLUSIVITY UNDER OF FINANCIAL DECENTRALIZATION CONDITIONS	67
Khomiuk N. ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES IN THE REGION IN TERMS OF DECENTRALIZATION	78
Buriak Ie. PERSPECTIVES OF CERTIFICATION OF REGIONAL CLUSTER FORMATION IN THE SYSTEM OF UKRAINIAN MANAGEMENT.....	89
Bitiuk I. REGIONAL SMALL AND MEDIUM BUSINESS SUPPORT POLICY.....	99
Mylnichenko S. EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE: FEATURES AND PRIORITIES OF INNOVATIVE CHANGE	108

Kalinina H. RATIONALE OF THE IMPORTANCE OF THE CITY-PORT COMMUNICATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE TERRITORY	119
Atamanchuk Z. INVESTING IN INNOVATIONS AS A STIMULUS FOR THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT	127
Vasilchenko L. STAGES OF PROCESS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF INTEGRATED MARKETING COMMUNICATIONS OF THE ENTERPRISE	133
Bieliakova O. DEFINITION OF THE CONCEPTUAL BASIS FOR THE FORMATION OF MECHANISMS OF INTERACTION BETWEEN THE STATE, BUSINESS AND SCIENCE.....	140
Tkachuk O. PROBLEMS OF MANAGING ADULT VOCATIONAL GUIDANCE.....	148
Prodanova L., Khoroshun Yu. FORSITE TECHNOLOGY IN THE STRATEGIC MANAGEMENT DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN NATIONAL ECONOMY SECTOR.....	158
Mizina O., Stanovskyi I., Malovany B. MODERN PARADIGMS OF ASSESSMENT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES	169
Tarasenko O., Pinchuk H. THE MODERN STATE OF THE COAL INDUSTRY: CHALLENGES AND SOLUTIONS.....	177
Makarenko M., Chala O., Kaydash K. RESEARCH OF THE PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF EUROPEAN SEAPORTS	186
Kravchenko A., Tokarieva T., Bura M. DETERMINATION THE LEVERS OF LEADERSHIP OF THE PORTS OF ANTWERP AND ROTTERDAM.....	195
Semenikhina V. COMPONENTS OF SOCIO-ENVIRONMENTAL DIAGNOSTICS OF ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISE	203
Barbanova I. COMPOSITIONS AND CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE REGION.....	211
Stanovska T. EUROPEAN EXPERIENCE IN REFORMING THE PENSION SYSTEM IN UKRAINE.....	223
Atamanchuk Z. MANAGEMENT APPROACHES IN THE WORLD TOURISM AND HOTEL BUSINESS ACTIVITY	232

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ АПК: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ПАВЛОВСЬКА А. С.,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та
бізнес-адміністрування,
Черкаський державний
технологічний університет

У дослідженні розглянуто теоретичні основи функціонування малого та середнього бізнесу АПК з позиції створення сприятливого бізнес-середовища, формування стратегії для полегшення адаптації підприємств до нових вимог щодо конкурентоспроможності, євроінтеграційних процесів. Стаття містить законодавче визначення малого та середнього бізнесу в європейському законодавстві. Систематизовано стержневі програми підтримки малого та середнього бізнесу АПК, які використовуються країнами-членами Європейського Союзу.

Ключові слова: малий бізнес, середній бізнес, підтримка розвитку, агро-промисловий комплекс, Європейський Союз.

В исследовании рассмотрены теоретические основы функционирования малого и среднего бизнеса АПК с позиции создания благоприятной бизнес среды, формирования стратегии для облегчения адаптации предприятий к новым требованиям по конкурентоспособности, евроинтеграционных процессов. Статья содержит законодательное определение малого и среднего бизнеса в европейском законодательстве. Систематизированы стержневые программы поддержки малого и среднего бизнеса АПК, которые используются странами-членами Европейского Союза.

Ключевые слова: малый бизнес, средний бизнес, поддержка развития, агро-промышленный комплекс, Европейский Союз.

The research examines the theoretical foundations of the functioning of small and medium-sized businesses APC from the point of view of creating a favorable business environment, the formation of a strategy to facilitate the adaptation of enterprises to new requirements for competitiveness, European integration processes. The article contains a legislative definition of small and medium-sized businesses in European law. The core support programs for small and medium-sized businesses APC used by the member states of the European Union are systematized.

Key words: small business, middle business, development support, agro-industrial complex, European Union.

Постановка проблеми. Можливість запровадження та розвитку бізнесу є важливою рисою демократичного суспільства. Якщо вільне підприємництво обмежується державами, то порушується одне з основних

прав людини і демократичних принципів. Бізнес-свобода має глобальне значення і тому, що сильний бізнес-сектор АПК, завдяки своїм непослідовним цілям, мотивам і уподобанням, менш схильний піддаватися маніпуляціям з боку політичних і економічних сил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості та закономірності функціонування малого та середнього бізнесу АПК висвітлено у працях таких зарубіжних науковців як Вернер Н. [1]. Засади функціонування Європейського Союзу з позиції підтримки малого та середнього бізнесу вивчав Шевчук Б. [7] та ін. Сучасні автори доповнюють і розкривають окреслену проблематику.

Мета статті. Ми вбачаємо мету дослідження у окресленні ключових переваг малого та середнього бізнесу АПК. Систематизовано стрижневі програми підтримки малого та середнього бізнесу, які використовуються країнами-членами Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для багатьох підприємств України активний процеси Євроінтеграції, глобалізації змінив та продовжує значними темпами змінювати середовище, в якому вони працюють, але не завжди відчувають допомогу. Справа в тому, що вони не мають реальних інструментів для активного використання нових можливостей, які їм пропонуються. Так, підприємства малого та середнього бізнесу АПК (МСП) сьогодні створює дві третини зайнятості країн ЄС, з яких 29% – компаній з менш ніж 10 співробітниками. Тому вони вважаються найбільшми потенційними творцями робочих місць. Органи державної та регіональної влади мають розробити стратегії для полегшення адаптації підприємств до нових вимог щодо конкурентоспроможності та забезпечення відповідної мобілізації економічних операторів, сприяти зростанню їх конкурентоспроможності та зайнятості. Пріоритет має віддаватися програмам, чия реалізація повністю виправдана і яка може призвести до економічного зростання, а отже, до зростання зайнятості, підвищення якості освіти, підготовки кадрів, на користь малого бізнесу.

Малі та середні підприємства АПК України у своїй діяльності стикаються з великими труднощами. Головна проблема малих підприємств – недостатня ресурсна база як матеріально-технічна, так і фінансова. Практично йдеться про створення широкого нового сектора народного господарства майже на порожньому місці. Гранично напружений державний бюджет повноцінним джерелом фінансування стати не може. Залишається сподіватися на кредитні ресурси. Але й вони незначні і до того ж украй важко реалізовані при постійній інфляції, що посилюється.

Положення навряд чи може серйозно змінитися в позитивний бік, якщо не перейти, нарешті, від слів до справи в суспільній підтримці конструктивного малого бізнесу. На істотне зростання наявних для цього матеріально-технічних і фінансових ресурсів, принаймні найближчим часом, немає підстав розраховувати. Але набагато краще застосувати ці ресурси можна. Для цього потрібно ретельно вивірена, послідовно проведена в життя система селекції, що дозволяє давати відчутні пріоритети тим, хто більш корисний суспільству. У цілому на сьогодні це означає перевагу сфери виробництва над сферою обертання при детальній диференціації самого виробництва, при чому не застиглої разом і назавжди, а дуже динамічної на основі грамотного вивчення суспільного попиту, зрушень, що відбуваються в ньому, і тенденцій, що намічаються.

Відповідно до такої вихідної настанови слід конструювати механізми пільгового кредитування, оподаткування, різного роду преференцій, включаючи і пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю. Справа в тому, щоб забезпечити краще задоволення потреб народу при створенні умов для послідовного розгортання підприємництва.

Наступна проблема – це та законодавча база, на яку зараз може спиратися мале підприємництво АПК. Поки вона, ще недосконала, а в багатьох дуже істотних випадках взагалі відсутня. Можна назвати чимало правових документів, які так чи інакше регулюють мале підприємництво, але трудність у тому, що, по-перше, немає зведеної єдиної законодавчої основи сьогоденної діяльності українських малих підприємств; по-друге, наявні розрізнені документи, постанови перетворюються в життя далеко не цілком. Проблема правової основи малого підприємництва в остаточному підсумку буде переконливо вирішена тоді, коли вдасться позбутися правового нігілізму. Це, звичайно, ніяк не виключає необхідності спеціальних законодавчих заходів регулювання малого бізнесу.

Ще одна важлива проблема – кадри. Часто говорять, що підприємцем треба народитися, особливо у сфері АПК. Проти цього важко заперечити, але не можна не рахуватися з тим, що і їм потрібно набути значного обсягу знань: адже навчають же, скажемо, «уроджених» музикантів, учених, спортсменів. Немає підстави вважати, що до підприємців потрібно підходити з іншою міркою. Тим часом із навчанням кадрів для бізнесу справа складається далеко не кращим чином.

Коло непростих проблем пов'язано із соціальним захистом підприємницької діяльності. Відомо, що на основі розподілу суспільних фондів система соціальних гарантій і соціального забезпечення, що раніше діяла, в умовах нинішнього перехідного періоду виявилася практично

підірваною. Потрібно будувати цю систему заново по відношенню до всього суспільства, а стосовно підприємців – новому соціальному прошарку – тим більше

Метою кожної сучасної держави є створення сприятливого та прозорого бізнес-середовища в сфері АПК, в якому ринкові механізми та принципи працюють для виживання та зростання успішних компаній. Невдалий бізнес у цьому середовищі втрачає і звільняє простір для інших ділових людей. Дані в сегменті малого та середнього бізнесу невтішні, оскільки до 70% підприємств закриваються, що свідчить про те, що закон вільної конкуренції та бізнес-конкуренція є невблаганними [1].

Основні умови для малого та середнього підприємництва (далі – МСП) за положеннями Європейського Союзу (далі – ЄС) визначають відносно стабільне правове середовище ринкової економіки. Об'єднання умов країни забезпечується законодавством про єдиний ринок. Інтегрована система ЄС з МСП, прийнята Європейською Комісією у 1994 році [2], покликана забезпечити ситуацію, за якої відмінності в доступі окремих держав-членів до цього сектору, зокрема, сприяли спрощенню та покращенню ринкового середовища. Вона базується на тому, що МСП не утворюють однорідну групу, а їхні потреби на різних стадіях розвитку різні.

Метою кожної сучасної держави є створення сприятливого бізнес-середовища. Однак прагнення держави створити таке середовище недостатньо, оскільки лише сприятливі умови та невидима рука ринку не можуть поліпшити тривожні цифри в сегменті малого та середнього бізнесу. Нині широке коло науковців та політиків звертають увагу на поліпшення умов ведення бізнесу та верховенство права, але ситуація не така ідеальна, як багато людей намагаються переконати нас. Щоденна практика переконує нас у тому, що ми живемо не в ідеальній правовій площині, а репутацію України в світі можливо сформулювати як надзвичайно корумповане середовище, що, нажаль, абсолютно виправдано і найбільш точно зображає стан справ.

Економічні відносини у світі більше не обмежуються міжнародною торгівлею товарами та послугами. Економіки всіх передових країн, включаючи ЄС, є глобальними економіками. Національні економіки мають менше можливостей для окремих практик своїх підприємців. Без врахування міжнародних особливостей неможливо прийняти конкретну торговельну політику, запровадити нове виробництво незалежно від політичних, економічних та екологічних зв'язків.

Відкриття національних економік, а також об'єднання держав у громаду та ЄС дозволяють розміщувати ресурси там, де вони є найбільш продуктивними, і тому спеціалізуються на продуктах та послугах з високою доданою вартістю та конкурентоспроможністю. Сьогодні єдиний ринок представляє близько 500 мільйонів потенційних споживачів і становить понад 46% світової торгівлі [3].

Це значно розширило рамки торговельно-економічних відносин між так званими новими державами-членами до ЄС та країн-засновників. Сьогодні, наприклад, країни-члени ЄС є партнерами України. Торгівельні відносини також підтверджуються тим, що індивідуальні підприємці або можуть розселитися на території обох сторін. Вільний рух товарів і послуг не був би можливим без лібералізації руху капіталу, що дозволило б не тільки приплив капіталу з країн ЄС, а й повернення прибутків і відсотків, або повернення капіталу.

У червні 2008 року Європейська Комісія представила документ про підтримку МСП. Цей акт містить комбінацію законодавчих заходів, політичних зобов'язань і конкретних практичних кроків, які мають ключове значення для зростання МСП. Мотивацією для створення документа, з одного боку, були зусилля, спрямовані на поліпшення умов для МСП з точки зору доступу до ринків, а також фінансових ресурсів. Іншим пріоритетом є спрощення доступу МСП до внутрішнього ринку ЄС та ринків третіх країн, до інновацій та екологічних інновацій, включаючи зменшення адміністративного тягаря. Коротко наведемо Зміст документа:

Вступ. Час прориву в політиці ЄС щодо МСП. Впровадження складного порядку денного для МСП: Закон про малий бізнес для Європи. Перетворення політики на політичні заходи. Впровадження SBA, тобто малого та середнього бізнесу та його управління. Додаток: Обмін найкращими практиками у сфері політики МСП. Звідси випливає, що структури ЄС приділяють максимальну увагу МСП і готують ряд змін, які повинні мати позитивний вплив на бізнес-ситуацію.

Розглянемо програми підтримки МСП в сфері АПК, які використовуються країнами-членами ЄС. Наведемо інформацію лише про деякі активні програми Чехії, Польщі, Німеччини з коротким описом цих програм. Для тих, хто цікавиться більш детальною інформацією про всі вже завершені та активні програми, можливо звернутися до веб-сайтів відповідних міністерств [4, 5, 6].

Програма підтримки PROGRES. Мета програми полягає в тому, щоб дозволити малим підприємствам розвивати проекти підприємництва МСП, підтримуючи їх у формі субординованих позик, а також заохочувати їх до

збільшення зайнятості [4], надаючи підтримку у формі фінансового внеску до субординованого кредиту.

Програма розвитку. Метою програми є підвищення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств шляхом підтримки впровадження прогресивних технологій [5].

Програма підтримки ІТ та стратегічні послуги. Метою програми ІТ та стратегічних послуг є підтримка субсидій, конкурентоспроможності та зростання сектору ІТ в країнах та підтримка окремих стратегічних послуг [5].

Програма підтримки ІТ в підприємствах. Метою програми є підтримка конкурентоспроможності малих і середніх підприємств шляхом якісно більш високого використання їх потенціалу в області придбання та поширення інформаційних систем, підтримки попиту на інформаційні системи для підвищення ефективності малих і середніх підприємств [6].

Інноваційна програма – Патент. Метою програми є підвищення інноваційного потенціалу бізнес-сектору за рахунок субсидій для реалізації інноваційних бізнес-проектів (зокрема, МСП) та проектів державних наукових установ, університетів, приватних осіб та МСП, спрямованих на захист прав промислової власності [6].

Програма співробітництва – Технологічні платформи. Мета програми – покращення зв'язків між науковими дослідженнями, університетами та бізнес-сектором [6].

Програма підтримки спільного співробітництва – Кластери. Мета – поліпшення зв'язків між науковими дослідженнями, університетами та бізнесом [2].

Програма підтримки PROSPERITY. Метою програми є підтримка створення та подальшого розвитку інфраструктурних об'єктів для промислових підприємств, дослідження, технологічний розвиток та інновації, орієнтовані на впровадження нових технологій та конкурентоспроможної продукції та послуг [7].

Програма підтримки консультацій. Метою програми є підвищення якості та доступності консультативних послуг для МСП і, тим самим, підвищення їх конкурентоспроможності за допомогою комплексного сервісу [7].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, МСП в сфері АПК сприяють соціально вигідному працевлаштуванню тих груп людей, які менш вимогливі до ринку праці. Вони також відіграють незамінну та важливу роль у забезпеченні молодих людей першими робочими місцями, тобто наданням допомоги у їх підготовці та отриманні

перших навичок. Сильними сторонами МСП є також їх роль у розширенні нових ринків. Це, головним чином, послуги або сфери та галузі, які ще не функціонують на ринку, особливо такі як розвиток інноваційних технологій. Іншою перевагою є їхня внутрішня організація, тобто гнучкість, яку надає використання певних категорій працівників, особливо молодих людей і жінок, і більшої готовності адаптувати умови праці, так, як тільки це необхідно. Часто в літературі ми стикаємося з різними прогнозами, які дадуть змогу оцінити перспективи розвитку малих і середніх підприємств у майбутньому. Проте в професійній літературі немає чіткого висновку. Все обмежується потенційними загрозами та рекомендаціями. Якщо рівень життя зростає незалежно від економічних результатів, то це прекрасне явище, але коли досягнута максимальна межа і відбудеться колапс, наслідки будуть довгостроковими. Прикладом цього може служити Греція, яка витратила більше, ніж могла собі дозволити, і тепер країна є банкрутом, і тільки готовність ЄС позичити гроші Греції і списати частину боргу тримає країну на плаву. Саме з таких позицій шлях України до ЄС ми вбачаємо як усвідомлений, відповідальний курс на формування, насамперед, відповідального відношення бізнесу до держави, громади, навколишнього середовища, формування сучасної, європейської ділової культури, розуміння неможливості миттєвих змін.

Література:

1. Вернер Н. Как развивается малый бизнес в Украине. URL: <http://www.prostobiz.ua>.
2. Рекомендація Комісії 96/280/ЄС «Про визначення малих та середніх підприємств» від 3 квітня 1996 року.
3. Представництво України при ЄС. URL: <http://www.ukraine-eu.mfa.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки. URL: <http://www.eu4business.eu>.
5. Офіційний сайт фонду підтримки країн південно-західної Європи. URL: <https://www.efse.lu/about-the-fund/mission>.
6. EU supply and demand for nuclear fuels. Euratom Supply Agency-Annual Report 2017. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2018. P. 22. «European uranium mining supplied just below 3% of the total EU needs, coming from the Czech Republic and Romania (a total of 526 tU).
7. Шевчук Б. Засади функціонування Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 21–28.

Наукове видання

**Збірник наукових праць Донецького державного університету
управління**

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СТАБІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ»**

Серія «Економіка»

Том XX

Випуск 313

Мови: українська, російська, англійська

Відповідальний за випуск

О. В. Балусва

Технічний редактор

О. О. Дубравіна

Підписано до друку 26.09.2019. Формат 60x84/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Cyr. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 12,8.
Обл.-вид. арк. 13,95. Наклад 100 прим.

Донецький державний університет управління 87513,
м. Маріуполь, вул. Карпінського, 58